

Szegény

■ KURT WEILL - BERTOLT BRECHT:
FILLÉRES OPERA ■

A Koldusopera az a színdarab, amely a megszületése óta folyamatosan aktuálisnak tetszik. (És ez feltehetőleg így is marad még jó ideig.) Nyilván ennek is köszönhető, hogy Bertolt Brecht és Kurt Weill műve már-már megdöbbentő mértékben elterjedt a magyarországi színházakban. Kezdetleges módszerrel történt számításaink szerint az 1930-as vígszínházi ősbemutatóval együtt negyvenhét alkalommal tűzték műsorra. Most, Miskolcon, negyvennyolcadszor. Évadonként másfél Koldusopera. Aki tud ennél sűrűbben játszott darabot, szóljon! (A Hamlet nyolcvankétszer került eddig színre nálunk, de az a sorozat jóval előbb kezdődött, még 1794-ben.)

A miskolci *Filléres opera*-bemutatón az előjáték előjátékaként halványan feltűnik a redőződő függönyön egy odavetített arc. Ruszt Józsefnek tippelhető a sötét hajú, kócos, szakállas férfi. (Felmerül a mindenre gondolni kész nézőben, hogy Méhes László rendező talán valami *homage*-gesztust gyakorol, jóllehet Ruszt Brechtet mindössze egyszer vitt színre életében.) Később ugyanez a fizimiska felbukkan hatalmasan a színpad felső részére vetítve. Lenéz résnyi szemével az eseményekre, felmondja a szerzői instrukciókat, kommentál, kikacag. Ekkor már jól látszik, hogy nem Ruszt József ő, csak hasonlít rá kicsit. M. Szilágyi Lajost tisztelhetjük a személyében. Később, a *Második koldusfinálét* erősítendő, személyesen is megjelenik: az erkélyről kiabálja be a „Hang a színpad mögül” szövegét: „Mert élni hogy lehet?” (Eörsi István fordítását játssza a színház. Bár azon kicsit csodálkoznék, ha Eörsi szövegében szerepelne *koldulik* ige, amint itt az egyik szereplő mondja: „Aki nem dolgozik, ne is kolduljék!”) M. Szilágyi Lajos szereplése – kinagyított, felpuhult arca, gúnyos nevetései, kajánsága – a rendezés brechties elemének tekinthető, amely igyekszik sokatmondóan rávetülni az egyébként némiképp elkönnyített, elrevüsített előadásra.

Müller Júlia (Peachumné) és Szibrik Bernadett (Polly)

Fandl Ferenc (Bicska Maxi) és a lányok

A miskolci produkcióban elsikkad az a fajta aktualitás, amitől a néző úgy gondolhatná: a darab igazán elevenünkbe vág. Inkább az a benyomásunk támadhat, hogy az előadók legfőbb ambíciója a ma már slágerszámba menő Weill-songokkal szórakoztatón hatni a közönségre. Ennek ugyan ellentmond néhány tapasztalati tény. Részint az, hogy a játsszók egyik felének énektudása nem elégséges a zenei anyag megfelelő színvonalú tolmácsolásához, ráadásul drámai színészeti kárpótlást sem kapunk. Részint pedig az, hogy a szereplők másik fele feltehetően operettszínészi babérokra tör, amiből bizarr színpadi helyzetek állnak elő. Hogy példát mondjak: nehéz értékelni az olyan *Ágyú-dalt*, amely tökéletesen rámelegíti Kárpáti Norbert (Tigris Brown) ama mulatságos igyekezetére, hogy képzett tenorjával fölényesen leénekelje a duettben Fandl Ferenc Bicska Maxiját. (Túl könnyű a dolga.) Vagy egy másik eset: ahogy a Lucy szerepét adó Jancsó Dóra – akinek már első prózai szavaiból kihallani, hogy operettszínésznő, s a hangját az énekszámra tartogatja – dalra fakad a Pollyval kibékülős jelenetében. Nem tudni, mit énekel – egyrészt mert a darab e pontján az eredetiben nincs dalbetét, másrészt mert egy szót sem érteni a dalszövegből –, de közben még sűgásra is szorul. Igaz, ez nem a színésznő feledékenysége miatt történik, hanem mert Méhes elhelyezett az előadásban két-három bágyadt *atelier-poént*, amit a közönség nemhogy nem ért, de talán észre sem vesz.

Visszatérve a Weill-songokhoz, végre békülékenyen megjegyezhetünk annyit, hogy a Pollyt játszó Szirbik Bernadett és a Peachumot megformáló Szirtes Gábor képesnek mutatkoznak az előttük álló feladat teljesítésére: mind színészilag, mind énekesileg méltányolhatóan abszolválják számaikat. Egyébként színészi alakításról is jobbára csak az ő esetükben beszélhetünk, mert a többi szereplő eléggé kitöltetlenül hagyja az ábrázolandó figura körvonalait. Szirbik Bernadett női rutinmosolyokból és férfias léptekből épít Pollyt. Olykor túl szimpla megoldásokat választ. Például amikor Leprás Mátyást a leggyengébb pontján (szó szerint) megragadva érzékelteti alkalmasságát a főnöki posztra. Szirtes Gábor kísértetiesre sminkelve és kissé szájbarágósan tudósít Peachum gátlástalansággal keresztezett éles eszéről és lesújtóan kiváló üzleti érzékéről. Ők ketten – Szirbik és Szirtes – legalább játszanak valamit, túl a szöveg felmondásán. Müller Júlia Peachumnéként csupán a szétkent szemfestékével véteti észre magát, Seres Ildikó pedig dizózi pózokban domborítja Kocsmá Jennyt.

Az érintettségérzet kiküszöbölését látszik szolgálni a miskolci *Filléres opera* egész látványvilága. Rózsa István díszlete szerény költségvetésű revüszínpadot, esetleg sötét éjszakai bárt, végső so-

ron hideg tévéstúdiót idéz. (A turnbridge-i bordélyház szcénája leginkább a berlini Kit Kat Klubra emlékeztet. Az ember szinte várja, hogy a ledér öltözötű lánycsapat táncolni kezdjen Bob Fosse koreográfiájára.) Fémes ajtótokok közlekednek görgőkön, olykor lámpasorok gyúlnak ki. A zsinórpadláról fényes valamik függnek – mintha a Duna TV hullámos logóját mintáznák. A színpadra időről időre betolt zongorista lúrexbe csomagolt pianinón játszik. Hátul, a magasban híd fut keresztbe, ott viszi Bicska Maxi lakodalomba ifjú aráját papírmásé motorbiciklin. (Ugyanez a műjármű lesz *deus ex masina*, amikor a darab végén Tigris Brown ezen érkezik a királynői kegyelemmel.)

Horváth Katalin jelmezei szintén távol tartják a szereplőket a valóságtól. Egyetlen koldusnak tűnő koldus sem mutatkozik a színen – a magasból belógó koldusruhatár is inkább tetszetős vizuális elem, mint realitás –, és Bicska Maxi emberei is szép, egyforma, stilizáltan piszokfoltos kabátot viselnek. (Elég baj ez a bűnbandát játszó színészeknek. Jószerével meg sem tudjuk különböztetni őket egymástól. Janicsek Péter szakállas Leprás Mátyása tán azért ragad meg az emlékezetben valamelyest, mert fogpiszkálót rágszál.)

Az eddigiekből talán úgy tűnhet, hogy Miskolcon nézhetetlen, ócska, vacak *Koldusoperát* mutattak be. De ez nincs egészen így, már csak azért sem, mert Méhes László tisztességes és szakszerű rendező. Magam azt is szerettem benne, hogy ügyel a részletekre. Egy példa: a Peachum szülők otthona a föld alatt rejtőzik, s amikor arra kerül a sor, a rivaldánál a színpad egy része lassan felemelkedik, hogy láthassuk a hálósobát. Ez a mozzanat többször lezajlik, ám az egyik alkalommal két szék is áll a felfelé induló deszkákon. Az éberebb nézők ámulva figyelik, hogy a székek nem dőlnek fel, jöllehet majdnem elérik a függőlegest. Suttymban ugyanis rögzítették őket.

A miskolci Brecht-előadásnak van arculata, határozott formája, megfelelő ritmusa. Veleje és ereje nincs.

KURT WEILL – BERTOLT BRECHT: FILLÉRES OPERA (Miskolci Nemzeti Színház)

FORDÍTÓ: Eörsi István. DÍSZLET: Rózsa István. JELMEZ: Horváth Katalin. ZENEI VEZETŐ: Váradai Katalin. KOREOGRÁFUS: Kozma Attila. VEZÉNYEL: Váradai Katalin, Regös Zsolt. RENDEZŐ: Méhes László.

SZEREPLŐK: Fandl Ferenc, Szirtes Gábor, Müller Júlia, Szirbik Bernadett, Kárpáti Norbert, Jancsó Dóra, Seres Ildikó, Janicsek Péter, Chajnoczki Balázs, Homonai István, Keresztesi László, Lukács Gábor, D. Derecskei Zsolt, Molnár Sándor Tamás, Molnár Erik, Kulcsár Imre, Latabár Árpád.